

UNIwersytet GDAŃSKI
Wydział Nauk Społecznych
Instytut Politologii

80-952 Gdańsk, ul. Bażyńskiego 4, tel. (0-58) 523 41 68
mail: marek.rewizorski@ug.edu.pl

Dr hab. Marek Rewizorski

Gdańsk, 6 lutego 2017 r.

Recenzja

osiągnięć dr Sylwii Mrozowskiej w zakresie dorobku naukowo-badawczego, dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce

Sylwetka Habilitantki

Doktor Sylwia Mrozowska jest politolożką, absolwentką kierunku politologia i nauki społeczne na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego. W 2001 roku, po ukończeniu studiów magisterskich ukoronowanych obroną pracy pt. *Wolność pozytywna a wolność negatywna. Dwie koncepcje wolności Isaiaha Berlina*, napisanej pod kierunkiem dra hab. Mirona Kłusaka, Habilitantka podjęła trud studiów doktoranckich. W październiku 2001 roku rozpoczęła pracę w Instytucie Politologii Uniwersytetu Gdańskiego, któremu pozostała wierna po dzień dzisiejszy. W 2004 roku, także pod kierunkiem dr hab. Mirona Kłusaka, obroniła rozprawę doktorską pt. *Mechanizm lobbingu władz regionalnych w Unii Europejskiej*, co stało się podstawą nadania jej stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce. W tym samym roku została zatrudniona w Instytucie Politologii Uniwersytetu Gdańskiego na stanowisku adiunkta. Od 2004 r. Habilitantka zdobywała ponadto szereg doświadczeń dydaktycznych, naukowych i organizacyjnych związanych z nauczaniem z szkołach wyższych (m.in. Elbląska Uczelnia Humanistyczno-Ekonomiczna, Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku, Pomorska Wyższa Szkoła Polityki Społecznej i Gospodarczej z siedzibą w Starogardzie Gdańskim oraz Sopocka Szkoła Wyższa), organizacją studiów zaocznych i podyplomowych a także odbywaniem szkoleń, praktyk i staży w instytucjach publicznych.

Główne osiągnięcia naukowo-badawcze Habilitantki

Wskazany przez Habilitantkę osiągnięciem naukowym, które zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.) stanowi podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, jest cykl publikacji powiązanych tematycznie (określony przez dr Sylwię Mrozowską jako „przedsięwzięcie”) zatytułowany *Formy działań politycznych (strategia, lobbying, partycypacja) w Unii Europejskiej. Studium przypadku polityki energetycznej*. Częściami składowymi przedstawionego przez Habilitantkę cyklu są 22. publikacje, w tym: 2. monografie w języku polskim, 1 podręcznik w języku polskim, 1 redakcja naukowa pracy zbiorowej w języku angielskim, 9 artykułów (w tym 2 w języku angielskim), 9 rozdziałów w pracach zbiorowych (w tym 5 w języku angielskim). Na uwagę zasługują zwłaszcza dwie monografie, tj. *Lobbying a wyzwania regionalne w Unii Europejskiej* oraz *Polityka energetyczna Unii Europejskiej. Pomiędzy strategią, lobbyingiem a partycypacją*.

Ocena formalna dorobku publikacyjnego, wskazanego jako osiągnięcie naukowo-badawcze w staraniach o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce, pozwala stwierdzić, że rzeczywisty okres konstruowania przez dr Sylwię Mrozowską cyklu publikacyjnego przypadają na lata 2008-2016. Szczególnie owocne pod względem dokonań badawczych były lata 2014-2016, w których Habilitantka opublikowała 12 prac, zatem ponad 50% cyklu. Ponadto od 2012 roku częstotliwość publikowanych przez nią prac systematycznie rosła, co potwierdza nasilanie się zaangażowania Habilitantki w badania naukowe. W tym okresie powstały też najbardziej dojrzałe prace dr Mrozowskiej poświęcone problematyce polityki regionalnej Unii Europejskiej, lobbyngu, strategii politycznych, społeczeństwa obywatelskiego, partycypacji politycznej (i związanego z tym problemu deficytu demokracji), wreszcie polityki energetycznej (ze szczególnym uwzględnieniem energetyki jądrowej).

Od strony metodologicznej w publikacjach Habilitantki warte podkreślenia jest sprawne posługiwanie się podstawowymi ujęciami teoretycznymi stosowanymi w studiach europejskich, począwszy od federalizmu, przez neofunkcjonalizm, podejście międzyrządowe, instytucjonalizm, po teorię racjonalnego wyboru i wielopoziomowego zarządzania (*multilevel governance* – MLG). Pani dr Mrozowska szukając inspiracji wykorzystuje nie tylko źródła zagraniczne ale także polskie, dochowując przy tym staranności przy przygotowaniu kwerendy. Zasługuje to na uznanie, bowiem wielu rodzimych autorów koncentruje się

głównie na źródłach obcojęzycznych, zwłaszcza anglosaskich, zapominając o krajowym dorobku politologicznym. Należy jednak zauważyć, że mało dostrzegalne w pracach Habilitantki są wpływy konstruktywizmu społecznego, teorii złożonych systemów adaptacyjnych, teorii układów sieciowych. Dr Sylwia Mrozowska zdecydowanie optuje za wyborem MLG, posiłkując się w tym zakresie pracami S. Hixa, L. Hooghe i G. Marksa. Jest to świadomy wybór Habilitantki, która w ograniczonym stopniu uwzględnia spojrzenie na zjawiska i procesy zachodzące w UE poprzez nawiązanie do ustaleń ogólnej teorii systemów (L. von Bertalanffy, K. Boulding), cybernetyki (N. Wiener, W. R. Ashby), teorii gier (H. Simon, J. Nash) a także dorobku przedstawicieli socjologii, antropologii, psychologii, filozofii i zarządzania, uznawanych za przedstawicieli szkoły strukturalno-funkcjonalistycznej w naukach społecznych. Wśród nich na szczególną uwagę zasługuje zwłaszcza Niklas Luhmann, propagator teorii systemów autopoietycznych koncentrujący się na samoorganizacji i rekonstrukcji systemu w reakcji na bodźce zewnętrzne.

Należy zaznaczyć, że traktowanie przez Habilitantkę MLG jako specyficznego systemu politycznego czy też „krwioobieg” UE pozwoliło jej, zwłaszcza w bardziej zaawansowanych metodologicznie i teoretycznie pracach zaliczanych do osiągnięcia naukowego, na dokonanie przekonujących analiz uwzględniających otwartą metodę koordynacji, jako sposób strukturyzacji współpracy między państwami członkowskimi UE. Wiele miejsca w pracach dr Sylwii Mrozowskiej poświęcono także zdiagnozowaniu problemu deficytu legitymizacyjnego wyrażającego się ograniczeniem wpływu parlamentów narodowych i Parlamentu Europejskiego na wypracowywanie rozwiązań kosztem grup eksperckich, a co za tym idzie zwiększaniem się asymetrii informacyjnej między zaangażowanymi w proces wypracowywania rozwiązań, a tymi, którzy powołani są do ich oceny. W ramach nurtu instytucjonalnego Habilitantka wielokrotnie przywoływała prace Marcha, Olsena, Pollacka, Krasnera, Hixa koncentrując się przy tym na instytucjonalizmie racjonalnego wyboru i posługując pojęciem europeizacji (zwłaszcza wewnętrznej). Habilitantka ujmując procesy, zjawiska i polityki UE w perspektywie nowego regionalizmu trafnie powołała się na mechanizm *spill over*. Niedostatecznie jednak zwróciła uwagę na takie mechanizmy integracyjne jak *spill-back* oraz *muddle-about*, o których przed laty pisali m.in. Philippe Schmitter i Leon Lindberg. Mowa tutaj o sytuacjach, w których zakłada się, że aktorzy państwowi dążąc do oceny poziomu i zakresu działania instytucji regionalnych mogą decydować o wycofaniu się ze wspólnie podjętych zobowiązań (*spill-back*) lub starać się przetrwać bez dążenia do zasadniczych zmian działania tychże instytucji (*muddle-about*). Pewnym usprawiedliwieniem Habilitantki jest klarowne ukazanie, zwłaszcza w książce

Polityka energetyczna Unii Europejskiej. Między strategią, lobbieniem a partycypacją, warunków najbardziej sprzyjających zaistnieniu mechanizmów integracyjnych – zwłaszcza *spill over*, w mniejszym zakresie *forward linkage*. Mowa tutaj przede wszystkim o międzynarodowym systemie odznaczającym się rozbudowaną elitą biurokratyczną, obecności złożonych i powiązanych ze sobą struktur społeczno-ekonomicznych, stabilności kulturowej i ideologicznej oraz skłonności do działania na rzecz długofalowych planów i projektów.

Analiza wskazanego przez Habilitantkę osiągnięcia naukowego będącego podstawą starań o uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego pozwala stwierdzić, że jej zainteresowania naukowe koncentrują się na problematyce działań politycznych, w szczególności strategii, lobbingu, partycypacji oraz problemów integracji europejskiej. Od 2013 roku poświęca ona coraz więcej uwagi kwestii polityki energetycznej Unii Europejskiej, którą przedstawia jako studium przypadku, bardzo zresztą rozległe. Tym samym Habilitantka nawiązuje do swoich wcześniejszych prac, w których posłużyła się metodą studium przypadku w odniesieniu do badania polityki edukacyjnej i młodzieżowej. Należy zaznaczyć, że prowadzone przez nią prace badawcze cechuje konsekwencja i wysoka staranność. Publikacje składające się na osiągnięcie naukowe można przyporządkować w oparciu o kryterium etapów zachodzenia procesu badawczego.

W pierwszym etapie, obejmującym lata 2008-2010, dr Sylwia Mrozowska, skoncentrowała się na lobbieniu jako rodzaju strategii organizacyjnej grup interesu wobec politycznych kręgów decyzyjnych. Podjęła się także uporządkowania i wyjaśnienia istoty strategii jako koncepcji działań politycznych, ze szczególnym uwzględnieniem strategii grup interesu. Za najbardziej dojrzałą pracę tego etapu należy uznać podręcznik pt. *Strategia jako koncepcja działań politycznych*, wydany w 2010 r. Dokonane tam ustalenia poświęcone trzem aspektom strategii działań politycznych, tj. polistrategii państwa, strategii partii politycznych i strategii grup interesów a także zastosowaniu strategii w działaniach grup interesu, zostały przez Habilitantkę wykorzystane w kolejnym etapie badań, obejmującym lata 2010-2014. Dr Mrozowska skupiła się wówczas na badaniu problemów lobbingu władz regionalnych w Brukseli. W opublikowanej w 2014 roku monografii pt. *Lobbying a wyzwania regionalne Unii Europejskiej*, stanowiącej „drugi filar książkowy” osiągnięcia naukowego stanowiącego przedmiot niniejszej oceny, Habilitantka potwierdziła tezę, zgodnie z którą reformy procesu podejmowania decyzji wspólnotowych oraz decentralizacja i regionalizacja zachodząca w państwach unijnych powodują, że regiony europejskie coraz skuteczniej osiągają swoje cele i powstaje coraz więcej różnych form współpracy regionalnej. W szczególności zwiększa się liczba sieci międzyregionalnych oraz aktywizuje się lobbying regionalny. Powyższe wnioski

można uznać za słuszne. Co istotne, Habilitantka prawidłowo powiązała wzrost liczby biur przedstawicielskich regionów w Brukseli z procesem europeizacji. Podkreślając użyteczność perspektywy wielopoziomowego zarządzania jako nowoczesnego narzędzia pozwalającego badać funkcjonowanie przedstawicielstw regionalnych w Unii Europejskiej zwróciła uwagę na nasilanie się zjawiska „pomijania państw” jako rezultatu interakcji między regionami a instytucjami UE na poziomie ponadnarodowym (zwanym przez Habilitantkę „poziomem regionalno-ponadnarodowym”). Rezultaty badań przeprowadzonych w latach 2008-2010 i 2010-2014 dr Mrozowska wykorzystała w ostatnim etapie prac nad cyklem publikacji (2014-2016), ukoronowanym wydaniem wspomnianej już książki pt. *Polityka energetyczna Unii Europejskiej. Pomiędzy strategią, lobbieniem a partycypacją* (2016). W opinii recenzenta dzieło to jest najbardziej dojrzałym dokonaniem Habilitantki, i z tego względu należy poświęcić mu nieco więcej miejsca.

Doktor Sylwia Mrozowska w liczącym 361 stron *opus*, składającym się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, bibliografii (podzielonej na akty prawne i dokumenty, opracowania zwarte, artykuły naukowe, źródła internetowe), spisu rysunków i tabel oraz wykazu akronimów i skrótów, podjęła się zdefiniowania polityki energetycznej Unii Europejskiej jako jednego z najważniejszych obszarów działalności tej organizacji. Potraktowała politykę energetyczną jako rozbudowane studium przypadku, koncentrując się na nachodzeniu na siebie wielu procesów i zjawisk, rozpatrywanych jako wyzwania i zagrożenia dla spójności funkcjonalnej UE. Szczególnie dużo uwagi poświęciła próbom przewycięzania deficytu demokracji poprzez zwiększenie partycypacji obywateli w procesie decyzyjnym, kształtowania strategii działania przy współudziale grup interesu stosujących strategie lobbingsowe oraz europeizacji wewnętrznej, wpływającej na konieczność podejmowania przez państwa członkowskie decyzji znacznie przekształcających ich polityki sektorowe i gospodarki. Realizując rozbudowany, czwórelementowy cel pracy, tj.: (1) określenie procesu kształtowania się polityki energetycznej Unii Europejskiej aż do powstania koncepcji unii energetycznej za pomocą analizy tworzonych i wdrażanych strategii oraz analizy normatywnych ról instytucji unijnych w procesach ich realizacji; (2) wskazanie roli lobbingu grup interesu „energetycznego” w procesie przyjmowania pakietu klimatyczno-energetycznego, będącego determinantem wytyczania celów energetycznych całej organizacji; (3) omówienie miejsca partycypacji w polityce energetycznej Unii Europejskiej ze wskazaniem na proces wzrostu roli uczestnictwa obywateli europejskich w podejmowaniu strategicznych decyzji poprzez tworzenie instytucjonalnych możliwości „włączania”; (4) empiryczną weryfikację procesu europeizacji wewnętrznej polityki energetycznej na

przykładzie wywiązywania się przez Polskę z zobowiązania realizacji celu 3×20, posłużyła się takimi metodami badawczymi jak: analiza instytucjonalno-prawna, analiza porównawcza, ujęcia ilościowe i jakościowe oraz metoda decyzyjna. Spośród nich pierwsza metoda została najszerzej wykorzystana przy analizie europejskich uwarunkowań polityki energetycznej. Książkę podzielono na cztery rozdziały.

Pierwszy z nich, mający charakter deskryptywny, poświęcono głównie charakterystyce sytuacji energetycznej oraz genezie polityki energetycznej Unii Europejskiej, ukazaniu roli i stanowiska głównych instytucji UE wobec bieżących wyzwań energetycznych, a także prezentacji determinant oraz kierunków rozwoju polityki energetycznej do 2050 r. Habilitantka dokonując deskrypcji rozpoczęła od zbudowania perspektywy teoretycznej opartej na nowym instytucjonalizmie, słusznie przy tym zakładając, że owa teoria średniego rzędu jest przydatna do badania procesu integracji. Niestety Habilitantka nie wyjaśnia jak rozumie instytucje, wskazując za to z czym się kojarzą (s. 34). Co więcej używa zamiennie określenia „instytucje” i „organy” w odniesieniu do Unii Europejskiej, a przecież w systemie instytucjonalnym UE mamy do czynienia z instytucjami, organami doradczymi i organami *sui generis*, rozróżnienie to ma znaczenie. Wdziewając teoretyczny płaszcz nowego instytucjonalizmu Habilitantka nieufnie podchodzi do ustaleń przedstawicieli podejścia międzyrządowego zakładając, że w zakresie polityki energetycznej państwa odgrywają ograniczoną rolę zaś prawdziwą siłą są rozmaite grupy interesów „dogadujące się” z instytucjami unijnymi ponad głowami poszczególnych stolic. Dr Mrozowska posiłkuje się przy tym argumentacją instytucjonalistów historycznych przekonanych o zmniejszającym się wpływie państw na proces integracji europejskiej (choćby w wyniku przenoszenia kompetencji do podejmowania decyzji w gestie instytucji unijnych), instytucjonalistów racjonalnego wyboru oraz instytucjonalistów socjologicznych. Przyjęte przez Habilitantkę założenia z jednej strony upraszczają odbiór pracy, która koncentruje się na odpowiedzi na pytanie: jak skutecznie działać? (w zakresie budowania polityki energetycznej UE), z drugiej zaś pozwalają odpowiedzieć na pytanie jak ową skuteczność pogodzić ze społeczną akceptacją dla instytucjonalnego aktywizmu w UE. Dylemat ten dobrze widać na przykładzie problemu deficytu demokracji, który nie został rozwiązany przez mechaniczną zmianę traktatów (wprowadzenie art. 11 TUE), rozbudowywanie procedur konsultacyjnych, ani nawet przez rozpowszechnianie nowych (i nieco technicznie brzmiących) idei, takich jak „demokracja energetyczna” (s. 208), o których zresztą Habilitantka pisze w sposób interesujący w rozdziale trzecim, poświęconym partycypacji w polityce energetycznej UE. Co ciekawe, odrzucona przez Sylwię Mrozowską już na wstępie rozważań perspektywa

międzyrządowości, rozwijana m.in. przez Hoffmana i Moravcsika, pozwala konstruktywnie spojrzeć na problem deficytu legitymizacyjnego. Zakłada się w niej, że w wyniku w wyniku procesów integracyjnych tworzy się hybrydowa struktura (UE), która w dalszym ciągu jest zarządzana przez państwa. Co więcej, ów „deficyt demokracji” w Unii można uznać za drugorzędny i pozorny problem stanowiący paradoksalnie o sukcesie tej organizacji, bowiem wzmacnia on poczucie państwowości. O zasadności roli odgrywanej przez państwa także współcześnie, w erze nazywanej „postwestfalską”, a nawet „neośredniowieczną”, w konstruowaniu podstaw integracji (a może raczej outegracji?) europejskiej, świadczą przykłady Wielkiej Brytanii, która dokonując zaskakującego zwrotu dla wielu, wywołała silny wstrząs wśród eurokratów i powstanie szeregu pytań o prawdopodobieństwo zachodzenia mechanizmu zwanego „*out-put failure*” (rozumianego jako załamanie się „*spill-over*”) w zakresie swobód wolnego rynku, polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, polityki regionalnej, a także Niemiec, które w styczniu br. zignorowały decyzję Trybunału Sprawiedliwości UE o zawieszeniu decyzji Komisji Europejskiej dotyczącej przekazania większej przepustowości gazociągu OPAL Gazpromowi. Czy zatem, tak jak przekonują zwolennicy liberalnego podejścia międzyrządowego instytucje są tylko po to, aby maksymalizować osiąganie interesów narodowych przez państwa? Niekoniecznie. Na ten aspekt wskazuje Habilitantka w rozdziale drugim, wskazując na skomplikowany proces kształtowania się polityki energetycznej UE, ogromne zasoby, którymi dysponują zwłaszcza takie instytucje jak Rada Europejska, Rada, Komisja i PE, wyposażone w wyspecjalizowane komórki (np. Komisja Przemysłu, Badań Naukowych i Energii – ITRE działająca w PE, czy Dyrekcja Generalna ds. Energii (ENER) w Komisji Europejskiej). Razem z COREPEREM, Komitetem Regionów i Komitetem Ekonomiczno-Społecznym wspomniane instytucje tworzą strukturę sieciową, stanowiącą naturalne środowisko funkcjonowania lobbingu energetycznego. Ten ostatni stanowi legalną formę partycypacji społecznej w politycznym procesie decyzyjnym polegającą, jak słusznie zauważa Habilitantka, na pośredniczeniu między instytucjami UE, w tym zwłaszcza Komisji, Rady, PE a różnymi grupami interesu (s. 133-134). Dr Mrozowska w rozdziale wykorzystującym wyniki badań z lat 2008-2014 z nieskrywaną pasją analizuje zjawisko lobbingu energetycznego, osadzając go w kontekście procedur legislacyjnych w UE i analizując z wykorzystaniem metod ilościowych w tym przez odwołanie do rejestrów przejrzystości prowadzonych przez PE i Komisję. W interesującym podrozdziale poświęconym polskiemu lobbingowi wobec pakietu klimatyczno-energetycznego Habilitantka odnosi się także do jego „rdzenia”, mającego charakter ekonomiczny. Mowa tu o europejskim systemie handlu emisjami (EU Emission Trading

System, ETS). Jego regulacja budzi wiele kontrowersji zwłaszcza w państwach takich jak Polska, opierających sektor energetyczny na węglach (kamiennym i brunatnym), gazie ziemnym i ropie naftowej. Autorka tematu tego nie pomija, lecz poświęca mu zbyt mało miejsca, a szkoda bowiem z polskiej perspektywy to problem o kapitalnym znaczeniu. Wystarczy wskazać, że w połowie 2016 r. Komisja zaproponowała rozszerzenie systemu ETS na takie sektory jak rolnictwo, transport (z wyłączeniem lotniczego), budownictwo, gospodarkę odpadami i leśnictwo. W odniesieniu do Polski KE zaproponowała wprowadzenie ograniczeń emisji o 7 proc. w sektorach dotychczas nieobjętych systemem ETS co z punktu widzenia realizacji celów gospodarczych trudno uznać za propozycję korzystną dla państwa o znacznie słabiej rozwiniętym sektorze energii odnawialnej w porównaniu z państwami Europy Zachodniej. Zupełnie niezrozumiała jest przy tym rażąca selektywność Komisji Europejskiej, która wykazując dużą przychylność dla koncepcji transformacji energetycznej odwołujących się np. do niemieckiej idei *Energiewende*, nie jest w stanie lub nie chce zauważyć znaczenia prowadzenia odpowiedzialnej gospodarki leśnej. Trudno zanegować fakt, że przez sadzenie konkretnych gatunków drzew, bądź dosadzanie nowych drzew w istniejącym lesie, można wychwycić większą ilość CO₂ z atmosfery. Według szacunków Lasów Państwowych taka gospodarka w ciągu 10 lat pozwoliłaby zakumulować 40 mln ton dwutlenku węgla w polskich lasach.

W rozdziale trzecim Dr Sylwia Mrozowska koncentruje się na problemie partycypacji w polityce energetycznej UE. Opierając się na instrumentalnym rozumieniu demokracji wskazuje na deficyt demokracji w UE, którego nie popawiają znacząco rozmaite inicjatywy bazujące na art. 11 TUE, wprowadzonym przez traktat z Lizbony. Relatywnie niska skuteczność stosowania takich narzędzi jak horyzontalny i wertykalny dialog obywatelski oraz europejska inicjatywa obywatelska może stanowić argument wykorzystywany przez zwolenników tezy, iż na obecnym etapie integracji europejskiej coraz widoczniejsze staje się oddalanie się (polityczny offshoring?) euroelit od zwykłych obywateli, którym formalnie zapewnia się rozmaite instytucje demokratyczne lecz w praktyce, ze względu na postępującą symbiozę elit narodowych i transnarodowych, zwykli Europejczycy są ofiarami oligarchizacji systemu. Próba uprawomocnienia transformacji energetycznej w UE jest promowanie koncepcji „demokracji energetycznej”, idei świetnie zaprezentowanej w książce. Można jednak mieć wątpliwości co do uniwersalności tej koncepcji, znacznie bliższej społeczeństwom europejskiego rdzenia niż nowym członkom UE. Warto tutaj poczynić pewną uwagę. Wydaje się, że u dr Sylwii Mrozowskiej, odczuwalny jest deficyt podejścia kontrastującego z wizją „demokracji energetycznej”, promowanej przez ruchy „zielonych”.

Będąc liczącą się grupą interesu w imię „powrotu do natury” i realizacji własnych celów stawiają oni pod znakiem zapytania możliwości konkurowania przez Europę z USA. *Green economy* dla Waszyngtonu, co pokazują pierwsze decyzje Donalda Trumpa, jest jedynie zbiorem haseł, które tak jak jak demokracja wykorzystywane są jako parawan, za którym realizuje się interesy narodowe, determinowane w znacznym stopniu przez potężne grupy lobbujące wywodzące się ze sfer przemysłu, wojskowości czy handlu. Można zadać tutaj pytania: dlaczego Europa dąży do tak drastycznej i kosztownej deindustrializacji i dekarbonizacji? Czy nie lepiej ową transformację energetyczną rozłożyć na dłuższy okres przyjmując za priorytet wzmocnienie dialogu z interesariuszami? Dlaczego Bruksela nie liczy się z głosami tych państw, które prezentują odmienne stanowisko wobec strategii zmian w tym zakresie? Czy „zielona innowacyjność” zrównoważy deindustrializację w sektorach wrażliwych?

Ostatni rozdział książki dr Mrozowskiej koncentruje się na wyzwaniach stojących przed Polską w obliczu transformacji modelu polityki energetycznej w UE. Habilitantka z jednej strony zwraca uwagę na katalog wyzwań w tym zakresie, opierając się na dokumentach strategicznych ministerstwa gospodarki wskazujących na nieproporcjonalnie wysoki koszt zmniejszenia emisji CO₂ do 2013, którego prawdopodobnie nie zbilansuje wsparcie finansowe z UE (s. 242). Z drugiej strony dr Mrozowska podkreśla także szanse związane z modernizacją energochłonnego sektora energetycznego. Habilitantka korzystając z metody ilościowej dokonuje w tym rozdziale oceny stanu realizacji celów krajowych w strategii Europa 2020. Szkoda tylko, że znacząca część danych obejmuje lata 2009-2011. W zakończeniu książki Habilitantka słusznie podkreśla, że „polityka energetyczna Unii Europejskiej nie stanowi jeszcze dojrzałej skoordynowanej polityki tej organizacji” (s. 329). Dr Mrozowska odnosi się w tej części dzieła do celu badań, postawionych pytań badawczych oraz hipotez. Wskazuje też na podjęte obszary badawcze oraz wyzwania stojące przed UE i jej państwami członkowskimi. Pomimo to zakończenie (tylko 4 strony) tej interesującej i zawierającej elementy *novum* książki nieco rozczarowuje. Więcej można w nim napisać o trudnościach w czasie prowadzenia badań, wpływie tych trudności na kształt monografii oraz o wątkach godnych rozwinięcia w przyszłości. Pewien niedosyt pozostawia zwłaszcza brak osadzenia UE (np. w ramach rozdziału 1) w kontekście wyłaniającego się globalnego zarządzania energetycznego. Organizacja ta nie działa przecież w próżni lecz w ramach złożonego układu interakcji. Chociaż przypomina on płataninę powiązań przywołującą na myśl miskę spaghetti, to jednak w znaczonej mierze oddziałuje na możliwości realizacji przez UE niezwykle ambitnej agendy środowiskowo-energetycznej sięgającej 2050 roku.

Niedostatki te nie przesłaniają jednak pozytywnego odbioru dzieła jako wartościowej pracy stanowiącej znaczny wkład do naukowego poznania związku między strategią polityczną, lobbieniem i partycypacją, coraz wyraźniej przejawiającego się na poziomie regionalnym.

Pozostałe osiągnięcia naukowo-badacze Habilitantki

Pozostały dorobek Habilitantki, nie zaliczony przez nią w skład osiągnięcia naukowego (łącznie 27 prac), nie odbiega znacząco od głównej osi badawczej (strategia-lobbying-partycypacja) i prezentuje się na ogół zadawalająco pod względem jakościowym. Biorąc pod uwagę okres jego tworzenia (2004-2016) można jednak spodziewać się większej liczby prac. Pojawiają się interesujące i metodologicznie poprawnie artykuły poświęcone: polskim przedstawicielstwom w Unii Europejskiej w pierwszych latach po akcesji, polskiemu lobbieniu regionalnemu w UE, strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego czy energii jądrowej w agendzie badawczej think tanków. Uzupełniają je publikacje poświęcone polityce młodzieżowej i edukacyjnej w Unii Europejskiej, w których Habilitantka udanie posługuje się studium przypadku, wykorzystywanym zresztą w odniesieniu do polityki energetycznej w późniejszych pracach. Szczególnie cenna jest książka *Uniwersytet jutra*, w której dr Mrozowska wraz z grupą badaczy reprezentujących nie tylko nauki społeczne i humanistyczne (politologia, psychologia, biologia, geografia), oraz pracownikami administracyjnymi uczelni (m.in. dział zarządzania projektami, biblioteka) dokonuje analizy przemian uniwersytetu w dobie współczesnych wyzwań politycznych, kulturowych i technologicznych a także śledzi głównie kierunki zmian w dydaktyce akademickiej ukazując przy tym wybrane metody i narzędzia dydaktyczne (np. *mindmapping*, techniki nauczania na odległość, techniki deliberatywne, nauczanie oparte na pracy w zespołach, startegie typu *low threshold*). Należy podkreślić, że część prac Habilitantki została opublikowana w ramach międzynarodowych projektów współfinansowanych przez Komisję Europejską w ramach Jean Monnet Programme i Młodzież w Działaniu oraz Narodowego Centrum Badań i Rozwoju.

Spójność tematyczną dorobku Habilitantki nieznacznie zaburzają teksty z zakresu filozofii polityki (*Wolność negatywna w warunkach demokracji liberalnej*), globalistyki (*Megatrendy a koncepcje działań podmiotów polityki*), stosunków międzynarodowych (*Futurologia w stosunkach międzynarodowych*). W odróżnieniu przy tym od prac zaliczonych przez Habilitantkę do osiągnięcia naukowego, część publikacji wchodzących w skład pozostałego dorobku naukowo-badawczego jest sformułowana nadzwyczaj szeroko pod

względem poruszanej problematyki. Przykładem są współredagowane przez dr Mrozowską dzieła *Jednostka-społeczeństwo-państwo wobec megatrendów współczesnego świata* (blisko 500 stron) oraz *Państwo-regiony-świat w kształtującej się rzeczywistości globalnej* (ponad 500 stron). Podjęto się w nich ukazania tak odmiennych pod względem przedmiotowym zagadnień jak np. uniwersalizm w dobie globalizacji, kwestia żydowska w myśli politycznej polskiej prawicy, wieloetniczność Wybrzeża Gdańskiego jako wyzwanie XXI wieku (?), internetowy podział socjopolityczny, czy zmiany strategii morskiej USA w warunkach globalizacji. Lektura tychże zbiorów prowadzi recenzenta do wyrażenia wątpliwości, czy w jednej publikacji, nawet najbardziej obszernej, dostatecznie uzasadnione jest przeprowadzenie pogłębionej analizy jednocześnie na trzech poziomach (państwowy, regionalny, światowy).

Pomimo zazwyczaj zadowalającego pod względem jakościowym i poprawnego pod względem ilościowym dorobku Habilitantki należy zauważyć, iż nie była ona autorem ani współautorem żadnej publikacji naukowej w czasopiśmie znajdującym się w bazie Journal Citation Reports (JCR). Trudno też stwierdzić ile w jej przypadku wynosi indeks Hirscha oraz wskaźnik cytowań według Publish or Perish. Na korzyść Habilitantki przemawia publikowanie przez nią w liczących się krajowych czasopismach politologicznych, takich jak np. „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne”, „Cywilizacja i Polityka” czy „Gdańskie Studia Międzynarodowe”. Teksty zamieszczone w tych periodykach cechuje wysoka jasność przekazu, prawidłowa struktura, staranny język i znajomość podstawowych metod badawczych. Na słowa uznania zasługuje także ogromna aktywność dr Sylwii Mrozowskiej na gruncie kierowania międzynarodowymi i krajowymi projektami badawczymi a także udział w nich w charakterze wykonawcy. Z przedłożonej dokumentacji wynika, iż Habilitantka jako koordynator kierowała licznymi projektami badawczymi, w tym międzynarodowymi, współpracując m.in. z Norwegian University of Science and Technology i Uniwersytetem Houston-Downtown. Współpraca ta prowadziła zwykle do wydawania interesujących publikacji. Na uwagę zasługują także projekty realizowane ze środków NCBiR (*Technologie wspomagające rozwój bezpiecznej energetyki jądrowej w Polsce*). Ponadto dr Mrozowska wykazała się znaczną aktywnością będąc wykonawcą w licznych programach krajowych i międzynarodowych (m.in. KE, Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, Grupy Wyszehradzkiej). Wygłosiła 43 referaty na konferencjach krajowych i międzynarodowych. W każdym przypadku temat mieścił się w polu badawczym politologii. Za działalność naukową była kilkakrotnie nagradzana. W 2012 r. otrzymała dyplom za wybitne osiągnięcia związane z działalnością upowszechniania wiedzy, w 2013 r. Medal Komisji Edukacji Narodowej oraz Brązowy Medal za długoletnią służbę, rok później Dyplom

Dyrekcji Instytutu Politologii za osiągnięcia w zakresie popularyzacji nauki oraz ponadprzeciętną pracę organizacyjną.

Osiągnięcia w zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej Habilitantki

W odniesieniu do tej grupy kryteriów osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego należy zacząć od podkreślenia aktywności dydaktycznej Habilitantki. Dr Mrozowska prowadzi zajęcia na dwóch kierunkach studiów: politologii oraz bezpieczeństwie narodowym. Do wykładanych przedmiotów należą: integracja europejska, strategia działań politycznych, strategie bezpieczeństwa we współczesnym świecie, lobbying w Unii Europejskiej, przestrzeń polityczna w Unii Europejskiej, strategia bezpieczeństwa państwa, zagrożenia i wyzwania dla obszaru Unii Europejskiej oraz europejski wymiar bezpieczeństwa energetycznego a ochrona środowiska. Posiada ona także doświadczenia dydaktyczne w prowadzeniu takich przedmiotów jak: polityka regionalna Unii Europejskiej, teoria polityki, decydowanie polityczne, elementy nauk politycznych. W latach 2011-13 dr Mrozowska pełniła funkcję opiekuna naukowego Koła Naukowego Aktywizacji i Innowacji Społecznych a także opiekuna naukowego stacjonarnych studiów licencjackich na kierunku politologia. Co istotne Habilitantka prowadziła seminarium licencjackie i magisterskie, brak jednak informacji o liczbie wypromowanych przez nią licencjatów i magistrów. Ważnym osiągnięciem Habilitantki jest pełnienie funkcji promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim mgra Mateusza Babickiego pt. *Polityka państw Grupy Wyszehradzkiej wobec mniejszości narodowych, etnicznych i językowych*.

W zakresie dorobku organizacyjnego i współpracy międzynarodowej Habilitantka legitymuje się uczestnictwem w programach krajowych i europejskich, czego przykładem jest koordynowanie międzynarodowego projektu „Children’s University for Europe” w ramach Jean Monnet Programme, pełnienie funkcji wykonawcy w programach KE (Młodzież w Działaniu) oraz w ramach małego grantu wyszehradzkiego. Wysoką aktywność Habilitantka wykazała także poprzez udział w konferencjach krajowych i międzynarodowych, zasiadając w 6. komitetach organizacyjnych, (w tym także jednokrotnie jako przewodnicząca komitetu organizacyjnego). Dr Mrozowska 3-krotnie pełniła też funkcje sekretarza konferencji. Pozytywnie należy ocenić udział dr Mrozowskiej we współpracy sieciowej. W tym obszarze doprowadziła do nawiązania kontaktów naukowych między Uniwersytetem w Trondheim a Uniwersytetem Gdańskim. Od 2015 r. uczestniczy także w sieci badawczej PLATENSO

powstałej w wyniku realizacji projektu EURATOM i zrzeszającej badaczy z Europy Środkowo-Wschodniej koncentrujących swoje badania na społecznych i politycznych aspektach technologii jądrowych. Ponadto w latach 2012–2013 Habilitantka organizowała i koordynowała staże dla studentów w przedstawicielstwie regionalnym województwa pomorskiego w Brukseli. Pełniła także funkcję członka komisji rekrutacyjnej na kierunku politologia. Od 2016 roku pełni funkcję osoby kontaktowej (liaison officer) pomiędzy Uniwersytetem Gdańskim a OECD/NEA Data Bank. Dr Sylwia Mrozowska spełnia także wymagania w zakresie udziału w komitetach i radach naukowych czasopism a także członkostwa w organizacjach i towarzystwach naukowych. Od 2015 r. pełni funkcję recenzenta w „European Journal of Transformation Studies”. Ponadto jest recenzentem w prestiżowym czasopiśmie politologicznym, jakim jest „Przegląd Europejski”. Dr Sylwia Mrozowska jest również członkiem rady naukowej „Slovak Journal of Political Science”. Habilitantka legitymuje się członkostwem Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych, Bałtyckiego Instytutu Spraw Europejskich i Regionalnych, Instytutu Bałtyckiego, Instytutu Kaszubskiego oraz Polskiego Towarzystwa Oceny Technologii. Wśród pozostałych form zaangażowania organizacyjnego Habilitantki na podkreślenie zasługuje pełnienie przez nią roli członka komisji rekrutacyjnej na kierunek politologia (2004), a także przewodniczenie tej komisji (tu jednak Habilitantka nie ujawnia daty pełnienia funkcji), organizacja studiów zaocznych, spotkań studentów z NGO-sami a także zasiadanie w Radzie Wydziału Nauk Społecznych UG (lata 2012-2016) w charakterze przedstawiciela niesamodzielných pracowników naukowo-dydaktycznych, wreszcie uczestnictwo w komisji konkursowej ds. staży dydaktycznych na UG (2014) oraz udział w zespole eksperckim przygotowującym strategię dla miasta Rumii (2014).

Habilitantka wykazuje się także ponadprzeciętną aktywnością w zakresie popularyzacji nauki. Można tutaj wyróżnić dwie warstwy działań. Pierwsza z nich opiera się na promocji wiedzy za pomocą warsztatów, wykładów, konkursów i szkoleń, a także przygotowywania ekspertyz, filmów promujących wybraną problematykę oraz udzielania wywiadów radiowych i telewizyjnych na temat prowadzonych badań. Jako przykłady można wyliczyć m.in. warsztaty i zajęcia z zakresu integracji europejskiej dla 170. uczniów szkół podstawowych (lata 2012-2013), wykłady, warsztaty i konkursy w ramach Bałtyckich Festiwali Nauki, wykłady z zakresu aktywizacji i partycypacji obywatelskiej oraz włączania interesariuszy w proces budowy strategii rozwoju jednostek samorządu terytorialnego wygłaszane na zaproszenie jednostek samorządu terytorialnego, prowadzenie szkoleń dla sołtysów i członków rad sołeckich (Prabuty i Bronisławowo, 2015), wykonywanie ekspertyz na

zamówienie Gdańskiego Obszaru Metropolitalnego (2015) i miasta Rumia (2014), a także wywiady z lat 2013-2016 na temat ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego oraz roli komunikacji społecznej w rozwoju programów energetyki jądrowej udzielone w mediach lokalnych (Telewizja Elbląg, radio MORS). Druga warstwa działań popularyzatorskich uwidocznia się u Habilitantki poprzez autorstwo lub współautorstwo szeregu publikacji popularnonaukowych, takich jak np. *O pojmowaniu lobbingu*, „Ruch na Redzie. Kwartalnik spraw społecznych powiatu wejherowskiego” nr 5, 2010.,

Konkluzja

Podsumowując wszystkie powyższe uwagi pod kątem kryteriów oceny stawianych w rozporządzeniu ministerialnym, stwierdzam, że dr Sylwia Mrozowska spełnia wymogi ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.). Bogaty dorobek naukowo-badawczy Pani Doktor, uzupełniany przez widoczną aktywność konferencyjną, liczący się dorobek dydaktyczny i popularyzatorski oraz znaczna aktywność w sferze społecznej, wskazują na dojrzałość Habilitantki. Interesujące osiągnięcie naukowe będące jej udziałem, które oceniam jednoznacznie pozytywnie, jest potwierdzeniem systematycznego rozwoju naukowego oraz stanowi znaczny wkład do zrozumienia problematyki polityki regionalnej Unii Europejskiej, lobbingu, strategii politycznych, społeczeństwa obywatelskiego, partycypacji politycznej i polityki energetycznej. Zagadnienia te niewątpliwie pozostają w zakresie nauk o polityce, a Habilitantka przyczynia się do rozwoju tej właśnie dyscypliny. Biorąc pod uwagę spełnienie przez Habilitantkę większości wymagań szczegółowych wymienionych w par. 4 i 5 rozporządzenia MNiSW z dn. 1 września 2011 w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, popieram wnioszek o nadanie dr Sylwii Mrozowskiej stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie nauki o polityce.

Janet Remizowska